

80 aastat Alfred Stamme sünnist

Alfred Stamme sidemed Virumaaga algasid 1933. aastal. Siis vabanes ta vanglast, kus oli kaheksa aastat kandnud karistust kommunistliku tegevuse ja töölisliikumise osavõtmise pärast.

Eesti Kommunistliku Partei liikmeks astus A. Stamm 1922. a. Tallinnas. Eelnevalt oli ta kuulunud Eestimaa Kommunistlikku Noorsooühingusse. Klassiteadliku noorena organiseeris A. Stamm legaalse ja illegaalse töölissajakirjanduse levitamist ning tei ise kaastööd töölissajalehtedele. 1924. a. 1. detsembri relvastatud ülestõusust võttis A. Stamm osa võitlusalgas, kes ründas kodanliku sõjakooli kasarmuid Tondil. Pärast ülestõusu nurjumist ta arreteeriti. Vanglamüüride vahelt vabanes ta alles 1933. a. varakevadel.

Kodulinna Tallinna Alfred Stamme ei lubatud jääda. Kodanlik võim määras talle uueks elukohaks Järve (hiljem Kohtla) valla Virumaal. Siin elas ta Järve külas politsei järelevalve all ja elatas end tisleeritõega.

Vaatamata politseivalvele ja rasketele elutingimustele jätkas A. Stamm revolutsioonilist tegevust. Teotsemine vajas täielikku konspiratiivsust ja seetõttu teadsid kohapeal väga vähesed tema illegaalsest parteitööst. Eelkõige tüüti teda Järvel kui head ja südamlitku inimest ning tublit töömeest. Side Tallinna kommunistidega aga A. Stammel püsis. 1936. a. viibis ta partei suunamisel mõne kuu Moskvast. Seal kohtus A. Stamm Jaan Anveldi, Otto Rästa ja teiste EKP juhtivate töötajatega. Neilt sai ta juhendeid edasiseks revolutsiooniliseks tööks. Pärast poliitvangide vabastamist 1938. a. toimusid partei liikmete salajased kokkutulekud ka Järvel A. Stamme elukohas.

1940. aastal pärast sotsialistliku revolutsiooni võitu suunas EKP Keskkomitee Alfred Stamme EKP Virumaa Komitee esimeseks sekretäriks. Juulikuu lõpupäevadest alates sai tema elu- ja töökohaks Rakvere. A. Stamme juhtimisel ja suunamisel algasid sotsialistlikud ümberkorraldused maakonnas, siin loodi partei- ja komsomoliorganisatsioonid. Esimesed juhtnõõrid said uute organisatsioonide aktivistide

Virumaa Tööliskeskusest Kreutzwaldi tn. 2, kus asus A. Stamme tööruum kuni parteikomitee ruumidesse kolimiseni (Lai tn. 11).

Kiire organiseerimistöö kõrval tuli parteitöötajail esimesel nõukogude aastal teha sihikindlat selgitust, et võtta väikekodanluse mõju rahva hulgas. Sellele olid suunatud ka A. Stamme arvukad esinemised koosolekutel ja konverentsidel. 4. oktoobril 1940 toimus Rakvere Teatris Üleriikliku Maatööravha Ühingu Virumaa konverents. Oma kõnes rõhutas A. Stamm töölise ja talupoegade ühise rinde vajalikkust, et aja nõude kohaselt pidada võitlust väikekodanlike mõjudega.

28. jaanuar 1941 sai ajalooliseks daatumiks Virumaa parteiorganisatsiooni elus. Sellel päeval peeti Rakveres A. Stamme ja tema aktiivsete abiliste juhtimisel I Virumaa parteikonverents. Sama aasta veebruaris EK(b)P IV kongressil valiti A. Stamm EKP Keskkomitee liikmeks.

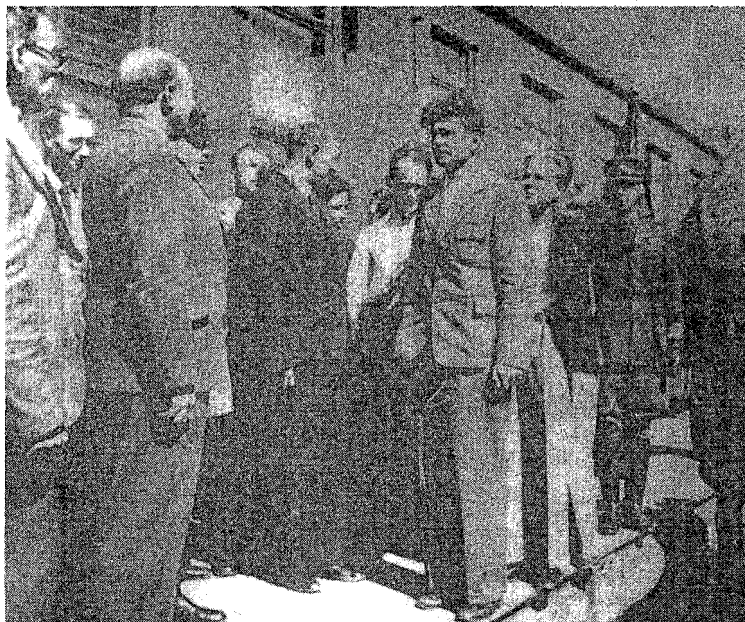
12 kuud oli A. Stamm Virumaa parteiorganisatsiooni juht. Loova töö katkestas Suur Isamaasõda. A. Stamm oli üks neid, kes said ülesande jätkata

ta võitlust fašistidega vaenlase tagalas. Tema juhtimisel valmistuti Virumaal partisaanivõitluseks: organiseeriti relva- ja laskemoonabaase, varuti konspiratiivkortereid. 6. augustil 1941 tuli EKP Virumaa Komiteel läheneva vaenlase eest evakueeruda, Kuni Sillamäeni läks A. Stamm koos töökaaslastega. Siis pöördus ta läbi rindejoone tagasi, et jätkata partei ülesande täitmist.

A. Stamme illegaalne tegevus okupeeritud territooriumil jäi lühiajaliseks. Arhiivimaterjalid näitavad, et Vaivara valla omakaitse tabas A. Stamme koos teiste kommunistidega Viivikonnas. 28. augusti haarangul A. Stamm tapeti.

Virumaa parteiorganisatsiooni looja mälestuseks kannab Rakveres Tallinna, Komsomoli ja Pioneeri tänava nurgal asuv haljasala Alfred Stamme nime. Selle haljasala vastas oli tema viimane töökoht Rakveres — parteikomiteehooned 1941. aastal (Komsomoli 3-a). Haljasalal asub A. Stamme mälestuskivi. 20. aprillil on see lillehehtes.

Homme möödub 80 aastat A. Stamme sünnist.

● See foto on tehtud 1940. aasta 14. augustil Rakvere raudteejaamas. Alfred Stamm tervitab Moskvast naasnud Eesti NSV delegatsiooni.